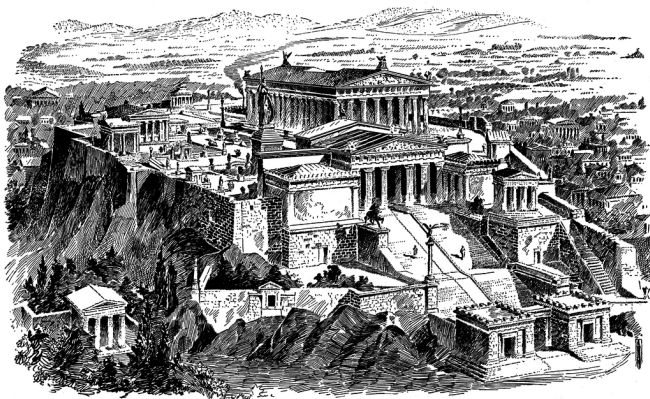

Анна Покровская

КАК СА ЖИВЕЛИ ДРЕВНИТЕ ГЪРЦИ

*Омир, спартанците, философите,
Александър Македонски*

Как са живели древните гърци

Омир, спартанците, философите, Александър Македонски

Автор Анна Покровская

Превод Горанка Цветкова

Издателство „Паритет“, София

256 стр.

Много от онова, което древните гърци са измислили и сътворили през вековете се пази грижливо от историята, за да достигне до нас днес – демокрацията, театъра, Олимпийските игри. Творенията на архитектите и строителите от онова време ни изумяват с мащабите и съвършенството си, а трудовете на древногръцките философи и учени са залегнали в основата на всички модерни теории, разработки и технологии в съвременното ни. Анна Покровская проследява историята на Древна Гърция живо и увлекателно, навлиза умело в най-дребните детайли на забележителната елинска култура, така изискана, смела, мъдра и жизнерадостна и черпи вдъхновение от недрата на най-дълбоките исторически извори, за да ни представи митичните образи на богове и герои от времето на Троянската война до епохата на Александър Македонски, когато елинските традиции вече са разпространени далеч извън пределите на Гърция.

Книгата допълва нагледно читателската представа за живота, бита и нравите на древните гърци от онова далечно и митично време, което всички свързваме със зараждането на цивилизацията.

**За поръчки на книги от сайта
www.paritetbf.com – 20% отстъпка.**

Всички права са защитени. Никаква част от тази книга не може да бъде възпроизведена, в каквато и да е форма, без писменото разрешение на притежателя на авторските права.

ISBN 978-619-153-585-9

СЪДЪРЖАНИЕ

Предисловие	5
ЧАСТ ПЪРВА: ГРЪЦКИЯТ ПОЛИС – ОСНОВА НА ЕЛИНСКАТА ЦИВИЛИЗАЦИЯ	11
Народите и градовете на Гърция	12
Градовете на Гърция	17
Световният ред и законите на Гърция	25
Войната на гърците и персите	32
Гръцката философия и философите	42
Робът мъдрец Езоп и неговите басни <i>(около 620-560 г. пр.н.е.)</i>	59
ЧАСТ ВТОРА: АТИНА	65
Атина в периода на своя разцвет	66
Основни занимания и ежедневиe на атиняните	76
Перикъл: Обгърнатият със слава	95
Ораторът Демостен – защитникът на Атина	101
Сократ: „Аз знам, че нищо не знам“	105
ЧАСТ ТРЕТА: СПАРТА	115
Древна Спарта – държава на велики воители	116
Държавно устройство на Спарта	127

Възпитание на спартанците	130
Армията на Спарта: подготовка, въоръжение и войни	135
Пелопонеска война и упадъкът на Гърция	143
Спартанските жени: брак, религия и свобода	144
ЧАСТ ЧЕТВЪРТА: ТРОЯНСКА ВОЙНА	157
Какво пише Омир	158
Обсадата на Троя	173
Хайнрих Шлиман: търговецът, открил Троя	182
ЧАСТ ПЕТА: АЛЕКСАНДЪР МАКЕДОНСКИ	201
Филип II – бащата на Александър Велики	202
Александър Велики – раждане и изграждане на характера	212
Персийският поход на Александър	217
„Синът на Зевс“.	
Легенди за Александър Велики	231
Къде е гробът на Александър Македонски	242

Предисловие

Древногръцката култура стои в основата на световната цивилизация. Тя е позната в целия свят и няма човек, който да не е чел древногръцките митове и да не познава древногръцката драма и театър. И няма съвременен човек, който да не се възхищава на елинската култура и история, но аз съм дълбоко убедена, че е невъзможно да говорим за развитието на културата, ако преди това човекът като основен двигател на прогреса не е претърпял своя личен възход и не се е развил в стремежа си към съвършенство. Струва ми се, че най-важното, което Древна Гърция е дала на света, е именно представата за човека, за неговата същност и неповторима индивидуалност. Тези и други подобни разбирания се оформят от най-дълбока древност и продължават своя разцвет през втората половина на V век пр.н.е., когато вече е налице значителен пробив в развитието на представите на човека за самия себе си. Периодът, който наричаме класическа Гърция – Златният век на античността, дава на хората непреходните ценности, които ни съпътстват и днес.

Но, откъде идва този невероятен подем?

Гръцкото наследство доминира навсякъде по света. Готическият стил възниква по-късно, а бурният подем на нашите градове започва през Ренесанса, когато има възраждане на античното наследство, завещано ни от древните гръци и достигнало до нас чрез римската култура. Модерните сгради като американските небостъргачи например, устремени към небето и превъзхождащи по височина два пъти катедралата „Свети Павел“ в Лондон, са украсени не с друго, а с йонийски

капители¹, които поразително ни напомнят онези в атинския Ерехтейон².

Ако се обърнем към произведенията на скулптурата, ще видим, че фигурите от фронтоната на атинския Партеон, съхранявани днес в Британския музей, или статичните „мадони“ от архаично време от музея на територията на Атинския акропол по нищо не отстъпват на творбите на съвременните скулптори. С творчеството си Омир полага основите на западноевропейската литература, а Платон е истинска пътеводна звезда за философите. Херодот и Тукидид са създатели на основите на историческата наука. Накъдето и да обърнем поглед ежедневно виждаме доказателства за това, че всички наши постижения водят началото си именно от Древна Гърция.

Хипократ, роден около 460 г. пр.н.е., е не само най-великият лечител, но той е и авторът на т.нар. Хипократова клетва, която задължава всеки, посветил се на лекарската професия, да смята своя труд за по-голяма ценност от паричното възнаграждение за него. Инженерите и техническите специалисти до ден днешен се опират във всички свои изчисления на принципите, разработени

¹ Капителът (на лат. *capitulum* – главичка) е увенчаваща част на вертикална подпора – колона, пиластър, стълб, анта или друга конструкция, осигуряваща подкрепа на хоризонтално разположения антаблеман или на арка. Тъй като е по-широк от колоната, той осигурява по-стабилна основа за поемане на натоварването. – Бел. авт.

² Ерехтейон е древногръцки храм в йонийски стил, посветен на Атина Палада, Посейдон и Ерехтей, част от архитектурния ансамбъл на Атинския акропол. Построен е през 421–406 г. пр.н.е. точно на мястото, където според легендата Атина и Посейдон спорят за покровителството над града. – Бел. авт.

от математиците на Древна Гърция. Те са формулирали т.нар. „правила на познанието“ за „закона на градациите“. Като вземем предвид всичко казано, става очевидно, че ако не ни стигат едните голословни твърдения, трябва да се задълбочим в историята на Древна Гърция. Но как да направим това?

В тази книга ще се опитам да ви представя общата картина на епохата на Древна Гърция, а така също и да ви запозная със събитията и великите личности от това време, а н следващия том, който е в проект, ще ви разкажа за живота на хората в градовете държави – къде и как са живеели, с какво са се изхранвали, какъв е бил основният им поминък, с какво са изпълвали ежедневието си, какво е било положението на жените в обществото и как мъжете и жените са изразявали чувствата си, как са обичали, как са създавали семейства и как са отглеждали потомството си, т.е. какъв е бил живота и бита на тези интересни и смели хора.

Интересен исторически факт е, че типичната за Древния изток авторитарна форма на държавно управление – деспотията, не намира почва в Гърция. Предпочитаният от гърците тип обществено устройство са колективите на граждани, които решават самостоятелно своята съдба. Политиката била съвместна отговорност на гражданите, и благосъстоянието на всеки и на всички зависело пряко от това, доколко успешно те формирали и провеждали държавната политика. Ето защо всичко, което се случвало в Спарта, засягало всички в личен план. Тази плътна житейска среда имала и своите тъмни страни. Когато всички зависят един от друг, животът в държавата лесно се превръща в кошмар. Бедата на гръцките градове държави била хроничната вътрешна нестабилност.

Историята на Древна Гърция се дели на следните основни периоди:

В края на III – средата на II хилядолетие пр.н.е. център на минойската цивилизация е остров Крит. В началото на XX век (през 1900 година) археологът Артър Евънс открива тук руините на обширни дворци в градовете Кносос и Фест. Дворците са имали сложно планиране и са били украсени с многобройни фрески. В гръцките митове дворецът на Кносос служи като прототип на мистериозния Лабиринт на цар Минос. Според легендата тук е живяло чудовището човекоядец с глава на бик Минотавър, убит от Тезей. В края на XV век пр.н.е. остров Крит бил сполетян от катастрофа, причината за която все още не е изяснена, а градовете му се превърнали в руини.

През XVII–XII век пр.н.е. на полуостров Пелопонес съществувала близката до критската микенска култура с центрове в градовете крепости Тиринт и Микена. Животът на хората от микенската епоха бил суров. В „Илиада“ на Омир се разказва за Троянската война, продължила цяло десетилетие. Митът тук се преплита с реалната история. Древна Троя не е била измислица. През XIX век археологът любител Хайнрих Шлиман открива нейни останки на крайбрежието на Мала Азия. Войната на ахейците срещу Троя се водела през XIII–XII век пр.н.е. Възможно е Омировият епос да е запечатал спомена за микенската епоха, към която се отнася Троянската война. Троя, където според „Илиада“ царувал Приам, и Микена, където управлявал неговият противник Агамемнон, принадлежали към огнищата на критско-микенската (или егейската) култура. През XII век пр.н.е. цивилизацията на ахейците била унищожена от гърците дорийци, чиято култура била на много по-ниско ниво на развитие.

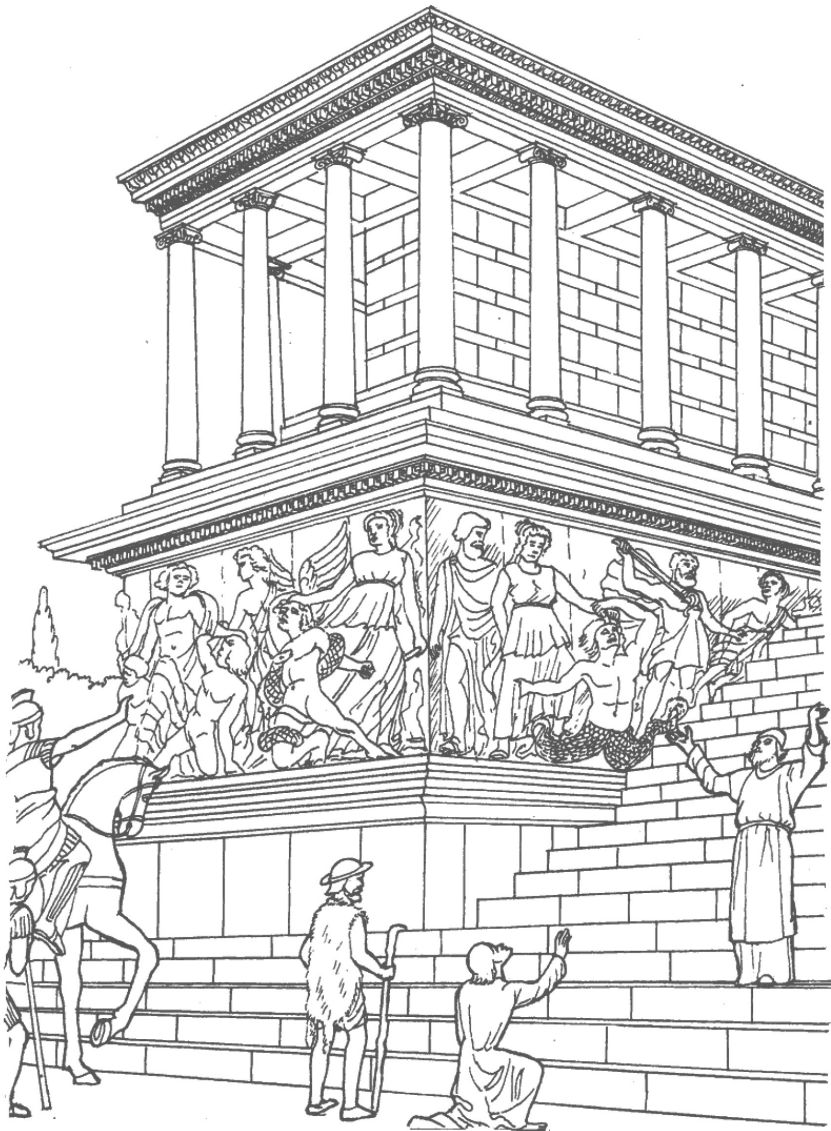
Периодът от XI до VIII век пр.н.е. в историята на Древна Гърция обикновено се нарича „омировски период“. Това е епоха на разлагане на родовия строй и преход към класово общество. По това време се появили епическите поеми на Омир „Илиада“ и „Одисея“. Самият Омир е живял през VIII век пр.н.е. През този период в Древна Гърция се разпространява желязото.

През VII-VI век пр.н.е., в епохата на архаиката, възникват и се формират античните робовладелски градове държави – полисите. Развиват се науката, изкуството и архитектурата.

През V-IV век пр.н.е., епохата на гръцката класика, древногръцката цивилизация изживява своя най-мощен подъем. Това е време на разцвет на античната робовладелска демокрация, развитие на науките, философията, литературата, музиката, театъра, архитектурата, изкуството, както и времето на гръко-персийските войни.

През 323-30 г. пр.н.е., епохата на Елинизма, гръцката демокрация е заменена от гръко-източни деспотични монархии, което било свързано със завоевателните походи на Александър Македонски (336-323 г. пр.н.е.) на Изток. В Мала Азия и Египет се създават редица елинистически държави. Това е времето на угасване и постепенен упадък на древногръцката култура.

През 30 г. пр.н.е. римляните завладяват Птолемеев Египет. Наред с други по-рано присъединени към Рим гръцки територии Гърция става част от Древен Рим.

Част първа
ГРЪЦКИЯТ ПОЛИС –
ОСНОВА НА ЕЛИНСКАТА
ЦИВИЛИЗАЦИЯ

Народите и градовете на Гърция

Балканският полуостров е разделен на няколко части от заливи, свързани помежду си с тесни провлаци. На изток от него се отделят много острови, а на юг в морето се намира остров Кандия (Крит). По планинските склонове растат грозде, ориз и плодове, южните долини са пълни с портокалови, лаврови и маслинови горички. Край морските брегове и в реките гъмжи от риба.

Територията на Гърция

На материка, така и на някои острови се добива мед, желязо и сребро. Климатът, суров в планинските райони, в по-голямата част от територията е умерен. Изобилстващите от заливи брегове и близостта на островите допринасяли за развитието на мореплаването.

Населението, съставляващо гръцкия народ, се появило на тази земя през второто хилядолетие. Гърците били пришълци. Те дошли тук от север, от Балканите, а къде и с кого са живели преди това, все още е тема на научен спор. Самите гърци не помнели този факт, но добре помнели друго – че са се преселили тук на две вълни. Първи мигрирали ахейските племена и споменът за техните царства и княжества е съхранен в древните митове.

Втори се преселили дорийските племена, за чието преселение разказва един от последните гръцки митове, след който било поставено началото на историята.

За най-славен гръцки герой бил признат Херкулес – потомък на аргоските царе, но самият той не бил цар – цял живот бил бездомен труженник в услуга на другите. Умирайки, поискал да бъде изгорен на клада на върха на планината Ета. От този пожар в подножието на Ета бликнали горещи извори, а съседният планински проход бил наречен „Горещи врати“ – Термопили.

Дорийците положили общата основа на цивилизацията. Тези групи пристигали с отделни вълни на народни преселения, разделени една от друга във времето – в тях били разпространени различни наречия. За това, как е протичало тяхното съжителство, се знае малко. Установявайки се в континентална Гърция, новодошлите заемали позиции на най-високите нива на обществената йерархия. Такова било началото на микенската епоха.

Планинските вериги обусловили съществуването на малки независими политически образувания, които ревностно пазели своята автономия. Те имали чувство за принадлежност към някаква единна елинска общност.

„Елинското тяло има една кръв. То говори на един език, има едни и същи богове и храмове, тук са разпространени едни и същи обичаи и се практикуват идентични жертвоприношения“, пише Херодот. Омировите поеми, датиращи от VIII век, и откритите надписи от този период показват, че тези области са били обитавани от население, което говорело на гръцки и имало култура, много различна от критската.

Населението на превзетите от дорийците области или ги напуснало, или признавало властта на победителите. Ахейците били принудени да напуснат селищата си и да отидат на северните и източните брегове на полуострова, където отдавна живеели йонийците – племе, населяващо и Атика. Ахейците покорили йонийците, отнели им крайбрежието и ги изтласкали отвъд Коринтския провлак, в Атика. Оттук част от йонийците били принудени да се преместят на островите, а след това и на малоазийския бряг, където ги последвали еолийските и дорийските племена. Първото направление на тази колонизация се очертавало от само себе си: през Егейско море, на срещния малоазийски бряг. И четирите гръцки племена се раздвижили и преместили от местата си. От остров на остров, като от камък на камък, те прекосили Егейско море.

Еолийците заели северната част на малоазийското крайбрежие с остров Лесбос, дорийците – южната част с остров Родос, йонийците – средата с островите Хиос и Самос и новоосновените градове Смирна, Ефес, Милет. Ахейците пък поели на друга страна и насочили първите кораби към бурното западно море, към бреговете на Италия и Сицилия.

Подвигът на цар Кодър

Дорийците започнали война срещу Атика и обсадили Атина. Решили да пратят човек при оракула и да го попитат: „Ще превземем ли Атина?“ Оракулът отговорил: „Ще го превземете, ако не докоснете царя.“ Дорийците издали строга заповед на цялата армия никой при никакви обстоятелства да не докосва цар Кодър и продължили обсадата. В Атина също научили за отговора на оракула. И крал Кодър решил да спаси града с цената на живота си. Той облякъл скъсана селска дреха, нарамил торба, взел един крив сърп, излязъл през портата и започнал да събира дърва. Заловили го и го повлекли към дорийския лагер. Той взел да се дърпа, замахнал със сърпа си и ранил един воин. Това разярило дорийците, те го убили и хвърлили трупа му на полето. Атинските старейшини проводили пратеници в дорийския стан: „Според свещените обичаи на нашите предци върнете ни тялото на нашия цар за погребение!“ – „Ние не сме докосвали вашия цар!“ – отговорили им. „Ето го, това е той!“ – посочили атиняните мъртвия мъж в дрипи и с вързоп дърва на раменете. Дорийците се вгледали и разбрали, че не са спазили предупреждението на оракула. Те предали убития Кодър, вдигнали обсадата и напуснали Атика с празни ръце, а Кодър бил погребан като герой пред портите на спасената от него Атина.

Периодът между 1100 и 700 г. пр.н.е., оставя съвсем малко следи в археологията. Преданието говори за Атина като за единствения град, избегнал нашествието на дорийците. Нямайки възможност да храни всички бежанци, Атина отправяла преселниците в района, който по-късно ще бъде наречен Йония. В същото време имало емиграция към островите, разположени в Азия.